

MAAOMAVALITSUS

EESTI MAAOMAVALITSUSTE LIIDU HÄALEKANDJA

25. OKTOOBRI 1929. A.

Nr. 16

SEITSMES AASTAKÄIK

Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

Toimetaja: H. Avikson.

Tellimise hind:

Aastas	Kr. 5.—
Pooles aastas	" 2.50
Üksik number	" —.25
1923 aastak.	" —.50
1924 "	" 3.—
1925 — " 1928 a. ä	" 5.—

Toimetus ja talitus:

Tallinnas, Suur Roosikrantsi
uul. Nr. 12.
Telefon Nr. 4—72.
Jooksev arve: Eesti Panga Tal-
linna osakond Nr. 609.

Kuulutuste hind:

1 lhk. Kr. 30.—, 1/2 lhk. Kr. 15.—,
1/4 lhk. Kr. 8.—, 1 s lhk. Kr. 4.—
Omaavalitsustele 30% hinna-
alandust.
Dokumentide kaotamise kuu-
lutused 50 senti dokumendi pealt.

Ilmub 20 korda aastas, 10. ja 25. päeval, mai, juuni, juuli ja augusti
kuudel ainult 10. päeval.

SISU:

Omavalitsuse osa maareformi teostamisel — Rudolf Kuris	Lhk. 259
Maaseadus 10 aastat maksvusel	" 259
Põhilased maaomavalitsuste seaduste jaoks	" 260
Maavalitsuste 1929/30 a. eelarveliste ku- lude kokkuvõte	" 264
Rootsi lastekaitse seadus — Nils Moreau	" 268
E. M. Liidu ja omavalitsuste tegevusest	" 271
Küsimused ja vastused	" 272
Kuulutused	" 258,272

Omavalitsustegelase

KALENDER

1930 a.

ilmub aegsasti enne uut aastat uuendatud ja täiendatud sisuga ning tugevamas köites kui tänavu.

Ärge otsige omale teist kalendrit!
Koguge sellele oma kalendri-
le uusi sõpru!

Väljaandja
E. MAAOMAVALITS. LIIT
TALLINN, S. ROOSIKRANTSI № 12

5) Josep Tooma p. Kalmi hobusepass, väljaantud Roela vallavalitsusest 16. dets. 1920 a. Nr. 127 all.

6) Jüri Juhani p. Luiki hobusepass, väljaantud Koigi vallavalitsusest 16. aprillil 1923 a. Nr. 38 all.

7) Arnold Mihkli p. Püssa hobusepass, väljaantud Pangodi vallavalitsusest 8. novembril 1925 a. Nr. 78 all.

8) Panfil Sabarovi hobusepass, väljaantud Mäe vallavalitsusest 5. märtsil 1923 a. Nr. 55 all.

9) Otto Tooma p. Olemi hobusepass, väljaantud Pada vallavalitsusest 8. veebr. 1921 a. Nr. 660 all.

10) Hobusepass, missugune viimast korda registreeritud Frits Jõksi nimele.

11) Hobusepass, missugune viimast korda registreeritud Vassili Mahla nimele.

12) Hobusepass, missugune viimast korda registreeritud Matrena Papi nimele.

13) Jakob Hansu p. Meresma hobusepass, väljaantud Kärü vallavalitsusest 28. jaan. 1921 a. Nr. 478 all.

14) Ivan Andrei p. Aleškinini hobusepass, väljaantud Väinjärve vallavalitsusest 3. märtsil 1923 a. Nr. 54 all.

15) Jaan Mihkli p. Orgo hobusepass, väljaantud Vaivara vallavalitsusest 11. jaan. 1921 a. Nr. 161 all.

16) Jaan Hansu p. Pahl hobusepass, väljaantud Sõmeru vallavalitsusest 21. dets. 1920 a. Nr. 612 all.

Kuulutakse maksvusetaks.

1) Aleksander Jakobi p. Vilipovi hobusepass, väljaantud Hageri vallavalitsusest 15. mail 1924 a. Nr. 36 all.

2) Rakvere vallavalitsusest 17. dets. 1920 a. Nr. 26 all väljaantud hobusepass.

3) Johan Joosepi p. Kulli hobusepass, väljaantud Avinurme vallavalitsusest 1923 a. Nr. 58 all.

4) Karl Korbi hobusepass, väljaantud Koonga vallavalitsusest 16. oktoobril 1922 a. Nr. 1184 all.

25 ja 50 sendilised

perekonnaseisu
kantseleimargid

ilmusid teises trükkis ja on jälle E. Maaomavalitsuste Liidult saada hinnaga 10 senti poogen (20 tükki).

Igal põllumehel on kõige kasulikum oma varandusi

tuleõnnetuse

ja põllusaadusi

rahkahjude

vastu kinnitada

Eesti Omavalitsuste Kinnitus Aktsia Selts „OMA“

mis on maa- ja linnaomavalitsuste s. o. kogu Eesti rahva ühine ettevõte ja töötab täiesti rahva huvides, sest Seltsi tegevusest saadud tulu läheb omavalitsuste kaudu rahvale tagasi.

Seltsi juhatus: Tartus, Lihaturg 7,
kõnetr 3-44.

Peaagentuur: Tallinn, Harju tn. 48,
kõnetr. 18-58.

Agendid igal pool.

Omavalitsuse osa maareformi teostamisel.

Rudolf Kuris,

Maamavalitsuste Liidu esimees ja Riigikogu liige.

Nende päevade sees möödus kümme aastat sellest, kui Asutava Kogu poolt maaseadus vastuvõeti, mis 25. okt. 1919 a. seadusena „Riigi Teatajas“ nr. 79/80 väljakuulutati, — mis põhjaliku reformiga kaotades feodaal suurmaapidamist rajas elujõulise väiketalupidamise.

Juba maaseaduse eeltööde ja eelkorralduste puhul näeme omavalitsusi aktiivselt tegutemas. Nii oli muidugi mõista inventari kontroll-komisjonidel, mis vallanõukogude poolt moodustati, ja maavalitsuste mõisate hoolekande alla võtmisel eriti tulevaste maasaajate huvides ülesanne väga tähtis.

Maaseaduse ilmumisega § 20. kaudu pandi kohe üks raskematest ülesannetest — ja nimelt maasaajate määramine — vallavolikogude ja maavalitsuste peale. Mäletan esimesi määramisi, kus mitmesugustel kõrvalmõjutustel tuli vallavolikogul tõsiselt tegutseda, et tarvilist arvu tõiseid maaharijaid leida, kuid juba mõni aasta hiljem samal volikogul tuli kümnekonna väiketalule maasaajate kandidaate maava-

litsusele kinnitamiseks esitades läbi sorteerida 50—60 kandidaati.

Üldiselt peab tähendama, et üks raskemaid toiminguid terves maareformis on olnud õiglane maasaajate määramine, — kuid võin konstateerida, et omavalitsused siin oma ülesandega paremini, kui keegi teine seda oleks võinud, korda saanud, mida kinnitab ka see võrreldiselt väike arv proteste administratiivkohtutele.

Väga suure tähtsusega on olnud ka valla ja omavalitsuste esitajate osa kõigis lugematuis maareformi teostamise komisjones — planeerimise, hindamise, rendimääramise j. t. aladel. Kahjuks minule võimaldatud piiratud ruum ei luba asja pikemalt käsitamist, kuid kokkuvõttes pean rõhutama, et meie maareformi teostamisel on omavalitsuste osa olnud määrava tähtsusega, ning väärib edaspidist pikemat ajaloolist käsitamist.

Põllupidajad, kelle talud loodud või korraldatud maareformiga, mälestavad tänutundega omavalitsuste osa kogu maauuen-
dusel.

Maaseadus 10 aastat maksvusel.

Valla- ja maamavalitsused maareformi teostajad.

Täna kümne aasta eest astus Asutava Kogu poolt 10. okt. 1919 a. vastuvõetud maaseadus jõusse. Täna on õigus selle kümne aastase töö ja selle teostajate juures peatuda, seda enam, et maareform, mis maaseaduse peal tugeneb, suurem. vabariikluse tunnustaja on meil, Eestis. Maaseadusega loodi meil uus kord, mis Eestis ei lase enam ära tunda end. Eesti- ja Liivikubermangu. Suurmaaomanduse likvideerimine on põhjanev reform meie uuen-
duste küllustest.

Kuigi Ajutine Valitsus vabadussõja algul juba lubadusi andis maakorralduse kohta, kuigi Aj. Valitsus enne maaseadust juba korraldusi tegi mõisamaade kontrolli alla võtmise, korratu majapidamise kohta,

algas maareform täna 10 aasta eest oma täies ulatuses.

Maaseaduse ja Tartu rahulepingu järele läks Vabariigi omanduseks maid: 101 kroonumõisat 238.970 hekt., 19 Põllupanga m. 68.054 hekt., 829 rüütelkonna mõisat 1.933.681 hekt., 108 kirikumõisat 54.014 hekt. Kui sellele juurde arvata veel pereinemeheta maad ja Narvataga ja Petserimaal riigistatud maad, on riigile läinud kokku 2.374.526 hektari, sellest 1.633.364 ha põldu ja 741.162 ha metsa. Nende maade hulgas on aga ka, kuigi seda kibedusega meelde tuletada tuleb, valla maad, mis mõisa maadest kooli- ja vallamaadeks saadud, kuid valla nime peale kreposteerimata seisid.

Sellest riigimaast on kümne aasta jooksul loodud 55.955 üksust 768.646 ha maaalaga. Juurdelõikeid on antud 2617 üksusele 10.835 ha. Endiste mõisa rendikohtadega on riiklikul korraldusel 78.130 üksust. Asunikudele on mitmesuguseid laenusid antud 19.888.914 kr. ja ehitusmaterjali taksihinna järele arvates 8.876.214 kr. eest.

Need arvud on aukartust äratavad. Palju suuremaks peab see aukartus tõusma siis, kui meelde tuletame, mis kõik ära tehtud ei ole iga üksiku üksuse, iga juurdelõike, laenu jne. pärast. Kui selle juures meelde tuletame ainult neid, kes maakorralduse töid ülevalt juhtisid, siis on see enam kui poolik maakorralduse 10 a. kestvuse mälestuspäeva puhul. Kui meelde tuletame peale nende ainult lugematuid maamõõtjaid ja kohapealseid riigiametnike-korraldajaid, ka siis saame me pooliku pildi maakorralduse alal tehtud tööst. Ei saa unustada vastutusrikast tööd asundustalude kandidaatide valimisel, mida tegid vallavolikogud, istudes koos pikad päevad ja ööd ühtejärke, et lahendada raskeid küsimusi õiglaselt. Ja neid lahendati teinekord väga teravmeelselt õigluse maksmapanemiseks. Ei tohi unustada, kui palju vaeva on vallasekretärid näinud pikkade — pikkade kandidaatide määramise protokollide kirjutamise ja igasugu

teatelehtede täitmisega, iga maatahtja kandidaadi kohta. Asjata oleks vist katse kokkuvõtet teha nende komisjonide koosolekute üle, mis maakorralduse alal koha peal peetud ja millest valdade esitajad osavõtnud. Valdade suurele kaastööle maareformi alal seltsib maavalitsuste töö. Kaebuste ja vallavolikogude otsuste läbivaatamine ändis maavalitsustele tööd samuti paljudeks päevadeks ja öödeks, enne kui need, kes nüüd omal kindla maa jalge all tunnevad, oma õigustesse kindlaks said.

Suurem reform Eestis on läbiviidud maaomavalitsuste, valdade ja maavalitsuste suurel kaastööl ja just selle tähtsamas osas, maakasutajate valikus. Kuigi kõik see on teostatud muu töö kõrval, muidugi ka ilma erilise tasuta, kuigi see nõudis suurt jõupingutust omavalitsustegelastelt kui erakordne töö, ei nõua ega looda nad ka nüüd, kus 10 aastat selle suure töö algusest möödunud ja see pea lõpule viidud, tänugi selle töö eest. Küll võivad aga maaomavalitsustegelased täna, tagasi vaadates Eesti maareformi teostamise töö peale, uhked olla, et nemad on selle suure reformi teostamises tähtsat osa etendanud ja et nad oma tööga sellel alal on näidanud, et valla- ja maaomavalitsused suudavad ka suuremaid ja raskemaid riiklisi ülesandeid koha peal teostada.

!Põhilused maaomavalitsuste seaduste jaoks.

E. Maaomavalitsuste Liidu nõukogu poolt 5. okt. moodustatud komisjoni poolt vastu võetud 15. ja 16. oktoobril 1929 a.

Üldpõhilused.

Riigivõimu teostatakse kohtadel omavalitsuste kaudu. Omavalitsuste seaduste väljatöötamisel tuleb väljaminna seisukohast, et aluseks tulevad võtta meil juba väljakujunenud vahekorrad, neid seadusega fikseerides ja muudatusi tehes neis asjades, mille muutmist tegelik elu nõuab, sellejuures silmaspidades, et omavalitsuste korraldus põhiseaduse mõttele vastaks.

Igal omavalitsusliigil peab oma eriseadus olema.

Omavalitsuste üksusteks on vald, alev, maakond ja linn.

Omavalitsus, kui kohapealse valitsemise vorm või viis, peab olema elujõuline ja tugev.

Maaomavalitsuste vajalised sissetulekud tulevad kindlustada eriseadusega.

Vallaomavalitsus — I. astme maaomavalitsus.

Ulatus ja piirid.

Valla kogukonda kuuluvaks loetakse kõik valla territooriumil alaliselt elavad Vabariigi kodakondsusesse kuuluvad kodanikud.

M ä r k u s: Alalise elukoha mõiste peab seaduses äramääratud olema kas hingekirja pidamisega või registreeritud elamise aja kestvuse järele.

Vallaomavalitsuse kujundamisel tuleb arvestada, et kujundatav üksus oleks rahvale kättesaadav, ning et omavalitsuste kandejõud vastaks tema ülesannete koormale. Vallad alla 1000 elanikuga, kus geograafiline seisukoht seda lubab, tuleksid liita naabrivaldadega; keskmine valla suu-

rus peaks olema 1500—3000 elanikku; 1000—2000 elanikuga valdade liitmine tuleb ette võtta siis, kui nende esituskogud seda pooldavad.

Valdade liitmise ja nende piiride muutmise küsimuse otsustab maavolikogu vastavate vallavolikogude seisukohte ärakuulates. Maavolikogu otsuse kinnitab kohtu- ja siseminister.

Vallaomavalitsused võivad vabatahtlikult omavahel ehk teiste omavalitsustega sihtühisusi luua.

Kompetents.

Vallaomavalitsuste kompetentsina fikseerida seaduses tema praegune kompetents. Seda täiendada:

1) Maakorralduse ülesanded (ringkonnavalitseja ülesanded jne.).

2) Algkoolide täielik ülespidamine ja korraldus;

3) Heakorra ja julgeoleku eest hoolitsemine.

Märkus: Politsei allub kohtu- ja siseministeriumile, kusjuures vahakord töölihtsustamise otstarbel vallavalitsusega tuleb eriseadusega kindlaks määrata.

4) Posti- ja telefoni korraldusele kohepeal kaasaaitamine.

5) Lahtine laste hoolekanne.

Valitsemise organid.

A. Vallavolikogu.

Vallavolikogu valitakse põhiseaduses ettenähtud alusel. Valimisi toimetatakse iga nelja aasta järele eriseaduses ettenähtud korras, ühes maavolikogu valimisega enam individuaalset valimist võimaldava valimisviisi järele, näiteks Soome viis parandatud.

Valimistest võtavad osa valdade alalised täisealised elanikud. Passiivne valimisõigus on ainult selle valla alalistel elanikkudel.

Tarbekorral võivad korraldatavate organide laialisaatmised ja ennetähtajalised valimised seaduses ettenähtud juhusel ettevõetud saada maavalitsuse ettepanekul kohtu- ja siseministri otsusega.

Vallavalitsuse võimkonda kuulub:

Vallavalitsuse liigete, revisjoni komisjoni ja eriseadustes ettenähtud esindajate ja komisjonide valimine, maksude määramine eriseaduses ettenähtud korras, eelarvete ja aruannete kinnitamine, kinnisvarade omandamine, võõrandamine ja eelarveliste laenude tegemise otsustamine, val-

la piiride muutmise asjus seisukoha võtmine, vallavalitsuse töö korra kinnitamine, erikapitalide asutamine ja valitsemise korra määramine, küsimuste otsustamine, mis eri seadustega ja määrustega vallavolikogu peale pannakse.

Vallavolikogu peab aastas vähemalt kaks koosolekut, ühe eelarve, teise aruande kinnitamiseks.

B. Vallavalitsus.

Vallaomavalitsuse täidesaatvaks organiks on vallavalitsus.

Vallavalitsus on kollegiaalne ja koosneb vähemalt kolmest liikmest, vallavanemast ja tema 2-st abist.

Vallavalitsuse liikmete arvu määrab kindlaks vallavolikogu. Vallavalitsuse liikmed peavad vähemalt 25 aastat vanad olema.

Vallavalitsuse liikmed valitakse volikogu kestvuse ajaks.

Vallasekretär on alaline vallavalitsuse ametnik ja valitakse volikogu poolt.

Vallavalitsuse otsustamisele kuuluvad kõik vallaomavalitsuse võimkonda kuuluvad küsimused, mis käesoleva ehk eriseadustega ei ole vallavolikogu võimkonda ehk vallavanema kätte antud.

Vallavanema võimkonda kuulub eriti:

1) valla asjade juhtimine ja asjaajamise järele valvamine;

2) vallaomavalitsuse esitamine, kus erivolitusi ehk volikogu poolt valitud esindajaid seadused ette ei näe;

3) keskvalitsuse korralduste täideviimine kohapeal;

4) valla asutuste ja valla varanduste üle valvamine;

5) teekohustuse täitmise järelevalve.

C. Käsitäitjad organid.

Vallavalitsuse käsitäitjateks kohtadel on külavanemad.

Külavanemad valitakse ametisse vallavalitsuse poolt ühe aasta peale. Iga hääleõiguslik kodanik on kohustatud külavanema ameti vastuvõtma ja seda pidama.

Külavanemate kohustused on: keskvalitsuse, vallavalitsuse, vallavanema ja selle abide korralduste ja käskude edasiandmine ning statistiliste andmete kogumine.

D. Järelevalve.

Vallavalitsuse tegevuse üle korraldab vallavolikogu järelevalvet tema poolt moodustatud revisjoni komisjoni kaudu.

Vallavolikogu tegevuse seaduslikkuse üle teostab järelevalvet maavalitsus. Mitte-

seadusepärased vallavolikogu otsused saadab vastava osakonna juhataja ümberotustamiseks tagasi. Jääb vallavolikogu teist korda oma otsuse juurde, protesteerib maavalitsus otsuse administratiivkohtu korras.

Maaomavalitsus, kui teise astme omavalitsus.

Ulatus ja piirid.

Maavalitsuse, kui teise astme omavalitsuse piirkonna moodustavad maakonna (maa) piirides olevad vallad.

Maade piiride muutmised võivad sündida vastavate maavolikogude kokkuleppel või Vabariigi Valitsuse otsusel, ärakuulates kohaliste elanikkude soove.

Maakondade likvideerimine ja uute loomine sünnib seadusandlisel teel.

Maaomavalitsused võivad vabatahtlikult sihtühisusi luua teiste omavalitsustega ehk eneses sihtringkondi ellu kutsuda.

Maaomavalitsuste kompetents.

Maaomavalitsus teostab maakonna (maa) piirides valitsemist kõigil aladel, nii palju, kui need eriseadustega keskvalitsuse kätte ei ole võetud, samuti ülesandeid, millised vallaomavalitsustel üle jõu käivad, või mille koondamine suurema omavalitsuse üksuse kätte otstarbekohasem on.

Eriti on maaomavalitsuse ülesandeks:

Administratiiv alal: 1) Vallaomavalitsuste tegevuse ühtlustamine ja juhtimine; 2) valdade ühelaadiliste korralduste kooskõlastamine; 3) tarvilistel kordadel vallaomavalitsustele meeldetuletuste tegemine nende ülesannete täitmisele virgutamiseks; 4) järelvalve seaduse alusel vallaomavalitsuste tegevuse seaduslikkuse üle valvamine; 5) maa posti- ja telefoni olude korraldamine; 6) tule ja teiste loodusliste õnnetuste vastu võitlemine; 7) välispolitsei korralduse alal maakonnas kõrgemate politseiametnike kaudu ametisse määramisel kandidaatide ettepanemine ja maaomavalitsuste korralduste täitmise nõudmise õigus; 8) keskvalitsuse poolt seaduslikul alusel peale pandud riikliste ülesannete täitmine; 9) avaliku korra ja julgeoleku alleshoidmise eest hoolitsemine või selleks kaasaaitamine; 10) omavalitsuste organite valimiste korraldamine jne.

Märkus: Maaomavalitsuste jo politsei vahekorid ning maaomavalitsuste õi-

gused politsei kohta tulevad vastavas seaduses kindlaks määrata.

Hariduse alal: Hoolitseda rahva- hariduse eest koolides ja väljaspool kooli, mispärast tema korraldusse kuulub järelvalve alg-, kesk- ja kutsekoolide üle, kesk- ja kutsekoolide ülalpidamine, haridusliste oragnisatsioonide toetamine ja nende tegevuse järelvalve, maa piirides olevate kultuuri ja muinsusvarade kaitse korraldus jne.

Hoolekande alal: Kinnine hoolekande puudustkannatavate laste ja vanade eest, tarviliste varjupaikade, kodude, töömajade asutamine ja ülalpidamine, tööpuuduse vastu võitlemine jne.; õigusteadlise nõuande korraldus.

Tervishoiu alal: Hoolitsemine rahva üldise tervishoiu eest; haigemajade, apteekide ja teiste tervishoidliste asutuste asutamine, ülalpidamine ja nende tegevuse järelvalve. Maa piirides olevate avalikkude veevärkide, parkide, surnuaedade ja kanalatsioonide korrashoiu järelvalve; arstide, ämmaemandate jne. ametispidamine ja järelvalve nende tegevuse üle jne.

Põllumajanduse alal: Põllumajanduse edendamine, hoolitsemine selle eest, et põllumajandusele erilist tähelepanu saaks pööratud ja seda vääriliselt toetatud, et maareform saaks teostatud otstarbe ja olude kohaselt, et valitsuse toetusd maade kultiveerimise, soode kuivatamise, jõgede reguleerimise jne. aladel saaks kasutatud otstarbekohaselt, mispärast tuleb maaomavalitsuste juurde koondada praegu kohtadel töötavate põllutööministeeriumi eriasutuste ja ametnike kaudu, nagu riigimaade ülemad, maakorralduse ametnikud, ülesanded; niisama tuleb maaomavalitsuste kaudu läbi viia kõik valitsuse arvel või abirahadega tehtavad jõgede reguleerimise, soode kuivatamise jne. tööd.

Teede ja ühenduse pidamise alal: Hoolitsemine selle eest, et maa piirides asuvad teed, sillad, tammid, parved, sadamad ja liikumisvahendid oleks igati korras.

Majanduse alal: 1) Maa elanikkude tarviduste eest hoolitsemine; 2) maaomavalitsuse kasuks vastavate maksude määramine maksivate seaduste ja määruste piirides; 3) maaomavalitsuste päralt olevate waranduste ja asutuste valitsemine.

Valitsemise organid.

A. Maa volikogu.

Maavolikogu valitakse põhiseaduses et-

tenähtud alusel. Valimised toimetatakse iga nelja aasta järele eriseaduses ettenähtud korras ühes vallavolikogude valimisega enam individuaalset valimist võimaldava valimisviisi järele (näit. Soome viis parandatud).

Valimistest võtavad osa maakonna (maa) valdade alalised täiealised kodanikud.

Passiivne valimise õigus maakonna esituskogusse on ainult vastava maakonna ja linnade alalistel valimisõiguslistel kodanikkudel.

Tarbekorral võivad korraldavate orgaanide laialisaatmised ja ennetähtajalised valimised ettevõetud saada, seadustes ettenähtud juhustel Siseministri otsusega.

Maavolikogu võimkonda kuulub:

Maavalitsuse liigete, revisjoni komisjoni ja eriseadustes ettenähtud esindajate ja komiteede valimine, maksude määramine eriseadustes ettenähtud korras, eelarvete kinnitamine, aruannete kinnitamine, kinnisvarade omandamine ja võõrandamise otsustamine, erikapitalide asutamine ja valitsemise korra äramääramine, eelarveliste laenude tegemise otsustamine, kohustavate määruste maksmapanemine kõigil oma tegevusaladel seaduste ja Vabariigi Valitsuse määruste piirides; maaomavalitsuste piiride muutmise otsustamine, maavalitsuse töökorralduse äramääravate kodukordade kinnitamine ja küsimuste otsustamine, mis eriseadustega ja määrustega volikogu peale pannakse.

Maavolikogu juhatab maavanem või tema abi.

Maavolikogu peab aastas vähemalt kaks koosolekut, ühe eelarve, teise aruande kinnitamiseks.

B. M a a v a l i t s u s.

Maavolikogu teostab oma täidesaatva organi, maavalitsuse, kaudu kohapeal valitsemise võimu seaduste ja nende põhjal antud walitsemise määruste ehk juhtnõu-ride järele.

Maavalitsus on kollegiaalne ja koosneb vähemalt kolmest liikmest, maavanemast, tema abist ja sekretärist.

Maavalitsuse liigete arvu määrab kindlaks maavolikogu. Maavalitsuse liigete ja maavanema valib maavolikogu oma volituste kestvuse ajaks.

Maavalitsus töötab kodukorra järele, mis maksma pannakse maavolikogu poolt ja kinnitatakse Vabariigi Valitsuselt.

Kodukorra määrused, kui need seaduslikus korras avaldatud, on maksivad valitsuse kui ka kohtu asutustes.

Peale maavolikogu otsuste peab maavalitsus täitma kõiki ülesandeid ja kohustusi, mis seadustega ehk erimäärustega tema peale pannakse. Maavalitsuse liikmed on vastutavad oma tegevuse või tegevusetuse oleku eest.

Maavalitsus otsustab kõik maaomavalitsuste võimkonda kuuluvad küsimused, mis käesoleva või eriseadustega ei ole maavolikogu võimkonda antud või mille otsustamine ei ole maavanema või maavalitsuse osakondade kätte antud.

Maavalitsuse liikmed peavad vähemalt 25 aastat vanad olema.

C. M a a v a l i t s u s t e t ö ö - k o r r a l d u s.

Maavanema võimkonda kuulub:

- 1) maaomavalitsuse esitamine,
- 2) maavalitsuse tegevuse ühtlustamine,
- 3) järevalve maavalitsuse üldise tegevuse ja maavolikogu otsuste teostamise üle,
- 4) koosolekute juhatamine,
- 5) ja muud erikohused, mida eriseadused ehk maavolikogu tema peale paneb.

M ä r k u s: Maavanema häälel on ülekaal hääle pooleks minemisel.

Maavalitsuse tegevus jaguneb osakondadesse, milliste arv ja töökorraldus määratakse kindlaks kodukorraga.

Osakonna juhatajateks on maavalitsuse liikmed.

Üks maavalitsuse liige võib ka mitut osakonda juhtida. Osakonna juhatajad on osakonna tegevuse eest vastutavad. Osakonna otsuste ja korralduste peale võib kaebust avaldada maavalitsusele.

D. J ä r e l v a l v e.

Maavalitsuse tegevuse üle korraldab maavolikogu järevalvet tema poolt moodustatud revisjoni komisjoni kaudu.

Revisjoni komisjoni töö kord määratakse kindlaks kodukorras.

Maaomavalitsuste tegevuse seaduslikuse üle teostab järevalvet kohtu- ja siseminister, kellele antakse õigus maavolikogu mitteseadusepäraseid otsuseid ümberotsustamiseks tagasi saata. Jääb maavolikogu teist korda oma otsuse juurde, protesteerib kohtu- ja siseminister otsuse administratiiv kohtu korras.

Maavalitsuste 1929/30 a. eel-

Kulude nimetus	Harju		Järva		Lääne		Petseri		Pärnu	
	Kr.	‰	Kr.	‰	Kr.	‰	Kr.	‰	Kr.	‰
I. Maavolikogu:										
§ 1. Sõidu ja päevarahad:										
a) Maavolikogu liigetele	600		800		800		750		1 300	
b) Esindajatele ja kom. liiget.	2 500		200		1 200		1 500		1 500	
§ 2. Maavolikogu sekretäri tasu							300		100	
§ 3. Valimiskulud	1 000		600		1 000		1 500		900	
Kokku ptk. I	4 100	0,64	1 600	0,38	3 000	0,49	4 050	1,36	3 800	0,49
II. Maavalitsus:										
§ 1. Palgad:										
a) Valitsuse liigetele	10 740		10 080		8 040		8 820		12 480	
b) Ametnikkudele	18 643		9 540		14 280		10 440		17 400	
c) Teenijatele ja töölistele	1 800		600		1 500		1 320		1 620	
§ 2. Perekonna abiraha	400		600							
§ 3. Korterirahad			2 600				840			
§ 4. Arstiabi ja toetused	2 900		1 100		1 070		1 000		800	
§ 5. Sõidukulud ja päevarahad	1 200		1 900		800		1 100		2 100	
§ 6. Komisjonid ja esindused	900		420		200		250		400	
§ 7. Kantselei kulud:										
a) kantseleitarbed, trükitööd, kuulutuste kulud. tempelmaksud jne.	4 000		1 320		1 400		1 800		2 500	
b) post, telegraaf, telefon	3 300		2 400		2 500		1 200		2 750	
c) kirjandus ja ajakirjandus	650		200		100		250			
§ 8. Majanduslised kulud:										
a) üür	5 800									
b) küte	2 000		600		650		450		800	
c) valgustus	1 000		200		250		100		150	
d) puhastus ja parandus	200		220		100		560		276	
e) muud kulud	100		160				100			
§ 9. Ametalal. harid. täiendam.	50									
§ 10. Erakorral. ja lisatööde tasu	2 000									
Kokku ptk. II	55 683	8,67	31 940	7,57	30 890	5,04	28 230	9,50	41 275	5,34
III. Administratiiv ala.										
§ 1. Palgad:										
a) Juriidiline büroo	600									
b) Vangimajade kuraator			60		120				240	
§ 2. Omavalitsuste järelvalve	600		300		350		50		350	
§ 3. Omavalitsustegel. kursused					50		300			
§ 4. Vallasekretäride lisatasud	4 250		3 300		400					
§ 5. Tuletõrje kulud	750		700		785		740		1 000	
§ 6. Vangide söögi ja õmaja k.					4,0					
§ 7. Postijaamade korraldus	1 320		1 800		316					
§ 8. Maaposti korraldus			1 500							
§ 9. Õmajade korraldus	2 240									
Kokku ptk. III	9 760	1,52	7 660	1,81	2 421	0,39	1 090	0,37	1 590	0,20
IV. Haridus										
A. Inspeksioon										
§ 1. Koolinõunikude palgad	624		1 184		600		312		624	
§ 2. " sõidu- ja päevarah.	1 000		1 100		1 200		300		2 000	
§ 3. " korter										
§ 4. " arstiabi	100				100				250	
B. Algkoolid										
§ 1. Üpetaj. palgad	55 586		34 000		40 749		32 582,68		48 840	
§ 2. " arstiabi	6 500		4 000		2 400		3 500		7 500	
§ 3. " perekonna abirah.										
§ 4. Tagav. õpet. sõidu- ja päevar.	500		600		200		220		150	
§ 5. Maaval. poolt ülevalp. algk.										
§ 6. Kesk. kutse ja täienduskool.	3 500		24 135		23 147				35 858	

arveliste kulude kokkuvõte.

Saaremaa		Tartu		Valga		Viljandi		Viru		Võru		Kokku:	
Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%
600		750		350		1 000		750		900		8 600	0,13
600		3 750		700		1 500		1 200		600		15 250	0,24
15		60				80				120		675	0,01
500		800		500		1 000		1 900		850		10 550	0,17
1 715	0,35	5 360	0,59	1 550	0,75	3 580	0,55	3 850	0,40	2 470	0,55	35 075	0,55
8 400		13 320		8 060		10 200		13 440		10 320		113 900	1,78
9 086		21 060		6 630		12 360		18 060		12 360		149 859	2,34
1 320		3 420		1 170		1 320		1 440		840		16 350	0,26
		1 250		1 250		1 248		1 500				6 248	0,10
		1 500		1 000		1 400		2 400				5 840	0,09
600		2 500		1 000		1 000		3 500		700		14 970	0,23
200		700		300		1 200		3 000		2 500		17 700	0,28
								270		1 500		6 340	0,10
700		2 000		650		1 700		2 600		1 790		20 460	0,32
900		3 500		1 000		2 400		3 000		1 900		24 850	0,39
60		300		200		350		250		350		2 710	0,04
		1 200								2 400		9 400	0,15
600		2 793		500		660		2 500		840		12 393	0,19
100		700		146		100		750		70		3 566	0,05
50		200		175		50		1 000		90		2 920	0,04
		120		50		50		500				1 080	0,02
								200				50	0,00
												2 200	0,03
22 016	4,46	54 563	6,01	22 131	10,67	34 038	5,26	54 410	5,73	35 660	7,90	410 836	6,41
60		2 220		1 300				1 020				5 140	0,08
200				50		300		120		120		720	0,00
		500				100		900				3 100	0,04
		750		3 850		11 500		50		100		1 100	0,02
1 300		1 000		528		900		6 500		1 200		30 550	0,48
		650		150		150		2 681		800		11 584	0,18
15		5 490		500		100		500				2 150	0,03
		12 540										10 041	0,16
		547										14 040	0,22
												2 787	0,04
1 575	0,32	23 697	2,61	6 378	3,08	13 050	2,02	11 771	1,24	2 220	0,49	81 212	1,27
312		936		226				936		600		6 354	0,10
600		1 700		450		1 500		3 600		1 500		14 950	0,24
		900				624						1 524	0,02
35		150				100		200		100		1 035	0,02
29 690		71 300		17 772		38 159		67 892		46 254		482 824,68	7,54
2 500		11 000		1 500		3 600		7 500		4 500		54 500	0,85
		4 000		1 824		500				400		1 824	0,03
150				200		7 432						6 920	0,11
												7 432	0,12
32 406		9 105		3 304		51 585		31 168		6 302		220 510	3,44

Kulude nimetus	Harju		Järva		Lääne		Petseri		Pärnu	
	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%
D. Toetused										
1. Toetus algkoolidele	3 750								500	
2. „ erakoolidele	2 500									
3. „ kehvamatele õpil.	350				1 000		2 000		150	
4. Slipendiumid			465				250		600	
E. Haridustöö väljaspool kooli:										
1. Rahvaulikoolid	200		200						50	
2. Kursused	200		700		200		100		500	
3. Lasteaiad							1 000		2 200	
4. Toetused seitsidele	250		200				500		50	
5. Raamatukogud					100		1 250		600	
6. Õppevahendid	250		50				1 100		100	
7. Kutsevaliku nõuande büroo	250									
8. Muuseumide korrashoid										
9. Muinsusvarade korrashoid										
10. Muud kulud	1 500		50		100		500		250	
Kokku ptk. IV	77 060	12,01	66 684	15,80	69 796	11,38	43 514,68	14,64	100 222	12,92
V. Tervishoid										
A. Personaal:										
§ 1. Palgad:										
a) maa-arst	1 890		1 620		1 200		1 200		1 680	
b) jaosk. arstid	15 600		3 360		7 400		7 200		6 060	
c) ämmaemandad	4 680		1 180		5 460		2 160		3 300	
d) velsker, desinfektor	1 452				540		1 440		1 440	
e) halastaja õed										
g) apteegi teenijad							1 320			
h) personaali teenistustasu			173							
2. Arstiabi					500					
3. Sõidu- ja päevarahad	7 500		480		600		420		1 500	
4. Kantselei kulud	1 010		400		850		155		620	
5. Ma, anduslised kulud	9 354		2 410		5 380		2 893		9 136	
6. Arstiriistade muretsemine							380			
B. Haiguste vastu võitlemine:										
1. Häkkavad haigused	400		150		500		3 000		400	
2. Arstirohud ja abinõud	800		250		100		1 960		100	
3. Tervishoidline selgitustöö					80				50	
4. Suvituskohdade heakord	1 500									
C Haigemajad	8 000		26 454		48 684		10 168		1 352	
D. Maa ambulatooriumid										
E. Keemia-bakterioloogia kabinet							2 290			
F. Emade ja rinnal. nõuand. p.									3 500	
H. Muud kulud tervishoiu alal										
a) toetused	300		200		330				4 020	
b) haigete transporteerimine									100	
c) ettenägemata kulud										
Kokku ptk. V	52 486	8,18	36 577	8,67	71 624	11,68	34 586	11,63	33 288	4,29
VI. Hoolekanne										
A. Lastekodud	21 713		17 102						29 940,93	
B. Vanadekodud	8 751		22 618		29 446		5 417			
C. Nõ. lraemeelsete ja kõrvalabi tarvitajate varjupaik									65 692,50	
D. Lahtine hoolekanne										
§ 1. Abirahad: a) puudustannat. vanemat. laste kasvatamis.			2 800		4 500		2 100		11 000	
b) laste võerast. perek. kasv. a.			1 200		1 500		1 800		2 000	
c) juhuslised toetused	7 500		100		300		500		250	
§ 2. Arstimine	1 000		400		600		500		1 000	
§ 3. Matmine			110				100		100	
E. Töõbörse	50						900			
F. Toetused									19 847	
H. Muud kulud hoolekande alal	50								1 250	
Kokku ptk. VI	39 064	6,09	44 330	10,50	36 346	5,93	11 317	3,81	131 080,43	16,91

Saaremaa		Tartu		Valga		Viljandi		Viru		Võru		Kokku:	
Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%
100		1 000 1 400 1 500		3 639 500		3 000		1 000 2 500 480		2 450 5 150 900		15 339 11 650 5 500 2 695	0,24 0,18 0,09 0,04
200		500 300 300				100		3 000 350				3 950 2 650 3 500	0,06 0,04 0,06
300		600						1 000		1 000		3 900	0,06
100		500		200		100		250		350		3 450	0,05
100		500				100		200				2 300	0,03
1 150		2 000										2 250	0,03
900												1 150	0,12
20		1 800		150		500		250				900	0,01
												5 120	0,08
68 563	13,91	109 491	12,07	29 765	14,35	107 300	16,58	120 326	12,66	69 506	15,39	862 227,68	13,46
1 920		2 400		1 440		2 280		1 800		2 400		19 830	0,31
11 040		18 120		3 840		9 612		15 360		8 220		105 812	1,65
2 108		6 300		2 160		2 820		11 280		3 960		45 308	0,71
696		1 080		65				240		420		6 293	0,10
												1 080	0,02
												1 320	0,02
												173	0,00
										30		530	0,01
1 000		1 600		50		1 936		1 200		1 200		17 486	0,27
530		1 860		390		865		700		600		8 010	0,13
1 840		13 750		1 950		2 798,50		480		6 907		56 898,50	0,89
										360		740	0,01
400		4 000		150		550		1 000		900		11 450	0,18
		400		150		600		1 500				5 860	0,09
30		650				150				50		1 010	0,01
		870										2 370	0,03
26 543		2 000				17 420,50		3 040		4 000		147 661,50	2,31
2 662						100						2 762	0,04
						2 500				850		5 640	0,09
						545						4 920	0,08
		800				500				875		7 020	0,11
										870		100	0,00
								100				100	0,00
48 769	9,89	53 830	5,93	10 195	4,92	42 677	6,59	36 700	3,86	31 642	7,00	452 374	7,06
10 656		22 478,50				2 9921,88		24 817,77		19 729		176 359,08	2,75
7 404		23 679		15 755				61 102,69		2 000		176 172,69	2,75
						46 511						112 203,50	1,75
10 000		1 500		1 800		2 000		5 000		2 000		42 700	0,67
5 000		1 000		200		1 000		3 500		1 000		18 200	0,28
1 000		300		250		300		750		400		11 650	0,18
300		200				100		1 000		500		5 600	0,09
250		100				100				100		860	0,01
		2 922								450		4 322	0,07
		250										20 097	0,32
		120										1 420	0,02
34 610	7,04	52 549,50	5,79	18 005	8,68	79 932,88	12,35	96 170,46	10,11	26 179	5,79	569 584,27	8,89

Rootsi lastekaitse seadus.

Nils Moreau.

Riiklise lastekaitse inspektsiooni assistent.

1926 aasta algul saavutati silmapaistvat edu lastekaitse küsimusi puutuva seadusandluse tsentraliseerimiseks.

Sel korral astus jõusse ametlikku lastekaitset käsitav seadus. Kogukondline lastekaitse, mis senini killustatud oli kolme eriasutise, nimelt hoolekande-, tervishoiu- ja lastekaitse-ametite vahel, anti nüüd peaaegu täielikult lastekaitseameti hoolde. Uus lastekaitse seadus ei sisalda küll mitte ametlikku lastekaitse seaduse puutuvaid kõiki määrusi, kuigi nimetatud seadus annab lastekaitseametile õiguse tungida kõikidesse neisse aladesse, mis ühenduses laste hüveolekuga.

Lastekaitseameti territoriaal piirkond ei ulatu üle oma kogukonna seaduslikke piire. Igas kogukonnas peab olema lastekaitseamet, vaatamata kas kogukond väike või suur. Sellega pole aga üteldud, et igas kogukonnas peab olema oma eri lastekaitseamet. Valitsus võib vähemaid kogukondi vabastada teatavaks ajaks või edaspidiseini korralduseni oma lastekaitseameti loomisest. Sel juhul peab aga lastekaitse ülesandeid täitma hoolekandeamet, mille koosseis on laiendatud lastekaitsetegevuses kogunenud liigetega.

Et lastekaitseametid seisaksid oma ülesande kõrgusel ja nende tegevus oleks viljarikas, selleks on nende koosseis seaduslikult kindlaks määratud. Liigete arv peab olema vähemalt viis ja mõnedes kogukondades, kus ametis on maakonnaarst, peab see arv kuueni ulatuma. Liikmeid määrab kogukond. Koosseisu hulgas peab olema vähemalt üks tegelik kirikuõpetaja, üks kooliõpetaja ja, nagu juba nimetatud, teatavil korradel ka üks arst. Vähemalt üks liigetest peab olema naissoost.

Seadusandliste asutiste poolt on pandud lastekaitseametite peale vastutusrikkad ülesanded, neis küsimustes, mis puutuvad laste hüveolekusse. Nii on lastekaitseamet kohustatud jälgima oma kogukonnas välitsevaid lastekasvatustlike olukordi ja valvama, et kõik kogukonnas elavad lapsed, kelle seisukord nõuab kaitse seaduse vaheleastumist, ka tõesti langeksid selle kaitse alla, kus juures lastekaitseamet on kohustatud seda ise tegema oma algatusel, kui lapse olukord seda nõuab.

Eriti käivad lastekaitseameti alla need

lapsed, kes on toore ümberkäimise ja halva kasvatuse ohvrid, või kes on asetatud teravilistelt hädahoitavale olukorda. Siia kuuluvad ka need lapsed, kes on kurikalduvuslised, või kannatavad puuduse all, või on haiged, kaitsetud. Edasi on lastekaitseamet kohustatud valvama kasulasteks antud laste kasvatuse üle.

Ühtlasi on lastekaitseamet kohustatud püüdma arendada laste ja nooruse kasvatust loengute ja lastevanematega läbirääkimiste varal ning kus see nõuetav ja soovitatav on, seal edendada lastekodude ja kodukasvatuse-toetamise-asutiste tekkimist.

Et nendele lastele võimaldada ülespidamist, keda lastekaitseamet oma hoolde on võtnud, peab tal kasutada olema vastavad asutused ja võimalused lapsi paigutada kasuvanemate juurde. Selle tegevuse kerenduseks võib lastekaitseamet ka kasutada eraorganisatsioonide abi. Kuid nimetatud ametitel on ka õigus panna neid ülesandeid eriliste komisjonide peale. Nii siis ei sunni lastekaitse seadus lastekaitseameteid mitte temal lasuvaid ülesandeid kasvatuse ja selle järelevalve suhtes tingimata oma liigete või ametnikkude kaudu teostada, vaid lastekaitseametile on vabaks jäetud tööd korraldada oma äranägemise kohaselt. Kuid lastekaitseamet on ka siis vastutav ülesannete täideviimise eest, kui ta nende teostamise on üle annud üksikutele isikutele või organisatsioonidele.

Kui lastekaitseameti vaheleastumine soovitatav on, siis peab sellest teatama kas ametile endale, tema eesistujale või mõnele liikmele, või mõnele teisele, kes selleks määratud lastekaitseameti poolt. Lastekaitseameti vahelastumist võib nõuda ka iga kolmas isik, kel soov on toetada nimetatud ameti tegevust. Järjekult võib siis igaüks lastekaitseametisse teateid tuua ja mitte ainult need, kes selleks määratud on. Lastekaitseamet peab ergutama kogukonna elanikke, et nemad teataksid juhustest, kus vajatakse lastekaitseameti kaasabi. Eriti peavad kogukondlised asutised, riigi ja kogukonna ametnikud, nii ka ämmaemandad ja arstid, kui nad ametikohuste täitmisel sarnaseid juhuiseid märkavad, nendest kohe teatama.

Nii pea kui lastekaitseametisse on saanud niisugune teadaanne, siis on ta ko-

hustatud viibimata algama juurdlust teatatud juhuse üle. Puutub teate kooliskäivat last, siis on arusaadav, et kooliõpetaja arvamist tuleb ära kuulata.

Kõnesoleva seaduse nõude kohaselt on lastekaitseamet kohustatud ära kuulama ka arsti seisukohta, kui juurdluse aluse lapse vaimline või tervisline seisukord hädaohus on.

Lapse võtmine laste kaitseseaduse hoole alla võib sündida kas vanemate nõusolekul või isegi nende vastupanul. Esimest kuju nimetatakse „kaitsekasvatuseks“ („skyddsoppfostran“) ning teist ametlikuks ülespidamiseks („sammhällsvård“). „Kaitsekasvatuse“ võtmine ei sünni mitte alati vanemate vastupanul, vaid enamikus just nende nõusolekul. Kuid selle hooldamise liigi eritunnus seisab selles, et lastekaitseameti poolt heaksarvatud abinõud tarvitusele võetakse ka ilma vanemate nõusolekuta.

Kaitsekasvatusele määramine võib sündida järgmistel kordadel:

a) kui lastega alla 16 eluaastat kodus halvasti ümber käiakse, või neid halvasti ülalpeetakse, või nad on asetatud hädaohtlikku seisukorda elu ja tervise suhtes.

b) kui eelnimetatud ea laste vanemad on kõlvatute ja liiderlikkude eluviisidega ja saamatud kasvatamises ning lapsed selle tõttu kurjale võivad kalduda.

c) lapsed alla 17 eluaastat, kelle kalduvused nõuavad erilisi parandavaid kasvatustlisi abinõusid.

Enne nimetatud seaduse jõusseastumist olid ametiasutised sageli nõutud juhustel, kus lapsed olid jäetud kehalisse hooletusse ja nimetatud ametite vahelsegamine hädavaajalik oleks olnud. Endise vaate kohaselt võisid vanemad lastega oma heaksarvamise järele talitada, siis kui vanemate talitusviis tooruseni ulatus. Praeguse seaduse järele on lastekaitseametil õigus niisugustel rasketel juhustel vahele astuda. Kuid lastekaitseamet on ka siis õigustatud tegetsema, kui vanemate kodus lapse tervist ja elu ähvardavad teised ohud. Näiteks võib lastekaitseamet eraldada vaimuhaige ema juurest tema lapse ja anda selle mujale kasvatamiseks, vaatamata, et ema suure hoolega ümbritseb oma last. Edasi võib lastekaitseamet eraldada vanemate kodus last sel korral, kui korter liig vilets ja lapse tervist ähvardab või kui vanemate kodus elavad hakkavaid haigusi põdevad isikud.

Käesoleva seadustiku tähtsam uuendus seisab selles, et lastekaitseametile on õigus antud oma hoole alla võtta kurikalduvus-

lisi ja erilisi parandavaid kasvatustlisi abinõusid vajavaid lapsi kuni 18 eluaastani. See uuendus on osutunud väga ostarbekohaseks.

Selle seaduse põhjal võib nüüd lastekaitseamet takistada üleminekute aastates viibiva nooruse hukkumist, missugune iga vastuvõtlik on kõiksugu pahedele. Eriti linnades, kus noored tüdrukud selles eas sageli langevad kõlvatusse ellu, on seda õigust heade tagajärgedega kasutatud. Isegi neil juhustel, kus kurikalduvus on avaldunud karistatavates tegudes, võib teatavil olukordadel tarvitada karistuse asemel kasvatustlikke abinõusid.

Lastekaitseameti vahelastumine ei tarvitse aga mitte alati avalduda lapse eraldamise vanematemajast. Lastekaitseameti tähtsaim ülesanne on niisuguse eraldamise ärahoidmine. Ta peab esimeses jões just kõrvaldama neid tingimusi, mis põhjustasid ametlikku vahelastumist. Siin kohal võivad olla mitmed abinõud ostarbekohased, nagu näiteks: vanemate või laste hoiatamine, kehalise karistuse andmine, kui tegemist on poeglapsega kuni 15 ja tütarlapsega kuni 12 eluaastani, mingisuguse kohase tegevuse ettekirjutamine lapsele, või mõni teine oludele vastav abinõu.

Et ära hoida tungivate põhjusteta kaitsekasvatuse võtmist, on lastekaitseametile ettekirjutatud esmajoones ära kasutada ülalnimetatud abinõud. Alles siis võib aset leida kaitsekasvatuse võtmine. On lastekaitseamet lapse hoole alla võtmise otsustanud, siis tuleb lapse vanematelt kirjalik nõusolek nõutada. Keelduvad aga viimased nõusolekut andmast, siis tuleb lastekaitseameti otsus kinnitamiseks ette panna provintsiaalvalitsusele, kes järelvaatab, kas tehtud otsus seaduslikult põhjendatud on. Provintsiaalvalitsuse otsuse peale võib vastulauset esitada valitsusele.

Ametlikule ülespidamisele võtmine teostub järgmiste juhtnööride najal:

1. Elab alla 16 aastat vana laps vanemate juures ja ta kannatab seal puudust kas vanemate haiguse, ükskõiksuse, saamatuse või mõne muu majas valitseva olukorra tõttu ja seda puudust ei saa kõrvaldada mingil teisel teel, siis peab lastekaitseamet võtma lapse oma hoole alla, kui vanemad sellega nõus on.

2. Vajab alla 16 aastat vana laps kehalise või vaimlise haiguse, mõne tähtsa kehaliikme või elundi puudumise, või vaimlise ehk kehalise vigastuse tõttu erilist hoolt väljaspool kodu, mida aga vanemad ei suuda võimaldada ja seda abi ka kuidagi teisiti ei

saa, siis on lastekaitseamet kohustatud last võtma ametlikule ülespidamisele, kui vanemad nõus on.

3. Vajab alla 16 aastat vana laps ülespidamist ja kasvatamist põhjusel, et vanemad ta maha jätnud või ära surnud, siis peab lastekaitseamet niisuguse lapse oma hoolde võtma, kui teist teed ei ole.

Mis puutub lastekaitseametil hoolde alla võetud lastesse, siis on parem, kui normaalselt arenenud lapsed paigutatakse perekondadesse pansioni peale. Ka lastekodudesse asetamine on kohane kasvatusabi-nõu, kuid parim tee on siiski perekondadesse kasvatusesele andmine. Lastekaitseamet on kohustatud valvama, et perekondades ja lastekodudes lapsed saaksid õige kasvatusese ja ülespidamise.

Kaitsekasvatusesse võetud kurikalduvuslisi lapsi tuleb paigutada „kaitsekodudesse“. Erandeid võib ainult sel korral olla, kui last võidakse mahutada perekonda või eralastekodusse ja tema sealolek hädaohtlik ei ole teistele lastele.

Selgub aga, et kaitsekodusse üleantud last seal kasvatada ei suudeta, siis tuleb ta üle viia mõnda karmima korruga kasvatusasutusse.

Kaitsekasvatus peab üldiselt siis lõppema, kui laps on saanud 18 aastaseks. Kuid kui kaitsekodus kasvatatud lapse ülalpidamine ei ärata usaldust, siis võib tema vastastamine edasi lükata kuni tema 21 eluaastani.

Ametlik ülespidamine peab hiljemalt siis lõppema, kui hoolealune on saavutanud niisuguse arenemise ja iseseisvuse astme, et ta võimeline on ise ennast elatada.

Mis puutub kasulaste kasvatusese kontrolli, siis peab tähendama, et praegu kehtib järelvalve kuni lapse 16 eluaastani. Kasulasteks nimetatakse kõiki neid lapsi, kes tasu eest on kasvatada antud ja ei ela mitte oma vanemate või eestkostjate juures. Eripõhjustel võib aga lastekaitseamet määrata, et ka need lapsed, kes tasuta kasvatusesele on antud ja ei ela oma vanemate või eestkostjate juures, kasulapsed on ja neid järjekindlalt kontrolli alla panna.

Lastekaitseamet võib lapse kasvatusese ühenduses olevate kulude katteks tasu nõuda kas lapse vanemalt või kui laps pärit on teisest kogukonnast, siis viimaselt.

Nagu juba öeldud, on lastekaitseaduse kõrval veel teisi lasteküsimusi puutuvaid seadusi olemas. Tähtsamad neist on järgmised:

1. 1918 aastal maksma pandud hoolekandeseaduse hulka kuuluv vaeste hooldamise seadus, mis käsitleb lastetoetust teisel kujul, kui see on hoole-alla-võtmine, nimelt rahalise abi näol. Seda ülesannet täidavad endiselt hoolekandeseadused.

2. Kriminaal-seaduse määrad laste vanaduse piiri üle nende karistatavuse suhtes (15 eluaasta), karistuse pehmenemise üle nende alaealiste kohta, kelle vanadus kõigub 15—18 aastani, kuid pole veel 18 a. vana ja nende kuritegijate sunnikasvatuse üle, kes on juba 18 aastat vana, ning viimaks 1902 a. seadus kohtulikult määratud sunnikasvatuse teostamise üle. 1924 a. riigipäev, kes vastu võttis lastekaitseaduse, viis läbi ka silmapaistva uuenduse alaealiste kuritegijate seadusandluses. Kuna tolle ajani võis nende isikute karistust, kes olid juba 15 aastat vanad aga veel mitte 18 aastased, asetada üldisse kasvatustasemele paigutamiseks ainult sel korral, kui peale pandud karistus seisis rahatravis või vangistuses kuni ühe aastani või sunnitöös kuni poole aastani, siis võib praeguse seaduse järele sunnitööd kuni kahe aastani ja vangistust kuni nelja aastani asetada sunnikasvatusega.

On liikvele pandud küsimus, kas ei ole mitte otstarbekohane ellu kutsuda erilisi lastekohtuid, millele alluksid kõik lastekuriteod. Kuid on tulnud siiski arvamisele, et Rootsis pole praegu veel võimalust luua sarnast lastekaitseasutist, millele võiks usaldada nii ulatusrikas ülesanne.

3. 1917 a. seadus väljaspool abielu sündinud laste kohta. Selle seaduse põhjal on lastekaitseametitele antud laialdased ülesanded nende laste kaitseks.

4. Tööliste kaitseadus 1912 aastast, mis kaitset pakub alaealistele nende ülejõu käivate tööde suhtes.

5. 1897 a. määrus, mis keelab lapsi kasutada avalikkudel esinemisel.

Ülaltoodu laseb oletada, et lastekaitsetegevus pakub rootsi ametlikkudele asutustele elavat huvi.

Lastekaitseametite nõuandjaiks ja toeks on riikline inspeksioon, mille ametnikud ja nõunikud aasta läbi reise teevad neile alluvaisse ringkondadesse. Inspeksiooni juhiks on vaestehoolekande ja lastekaitse riikline inspektor, kelle ülesanne on edendada lastekaitse otstarbekohast organisatsiooni.

E. Maaomaval. Liidu ja omavalitsuste tegevus.

Omavalitsusametnikkude ettevalmistamise pikaajalised kursused algavad tegevust.

Ülesandmiste tähtaeg kursustele oli 15. okt. See päev pidi otsustama, kas kursused algavad või mitte, kas leidub tarvilik hulk osavõtjaid või mitte. 15. okt. saabus ja otsustas küsimuse.

Neid sooviavaldusi arvesse võtmata jättes, mis juba ühel ehk teisel põhjusel eitavalt otsustatud, oli kursustest osavõtmise kohta 70 sooviavaldust sisseantud. Suurema hulga kursustele tulejatest annavad vallavalitsused sekretäri abide ja kantseleiametnikkude näol. Teise koha peal hulga poolest on riigiametnikud väga mitmesugustelt ametikohtadelt. Ei ole vähe kursustele tulla soovijaid ka keskkooli lõpetanud ja sõjaväe teenistusest vabanevad noortemeeste hulgast. Neile järgnevad keskkooli haridusega preilid ja üliõpilased. Kursustele tahab tulla ka üks ametisoliija kutsega vallasekretär, kellele kursustele ilummiseks vallavolikogu ja maaomavalitsus luba annud. See sekretär kirjutab, et kursuste kava pakub seda võrd palju huvitavat ja sekretärile igapäevases töös tarvilikku, et ta keelduda ei saa omale võimalust otsimast kursustest osavõtta.

Kuna kursuste ruumid Tallinnas, Laias uul. Politsei kooli ruumides 70 kuulajat klassi ära ei mahuta, tuleb ühele osale kursustele tulla soovijatest ära ühelda. Kursuste põhikirja kohaselt tehakse valik lähemal päevil ja tagajärjed antakse sooviavaldajatele teada.

Kuulajate arvu kokkusaamisest tingitud Liidu juhatuse otsus, kursused ärapidada, võimaldab eeltööde jätkamist kursuste asjus. Päevakorral on praegu kursuste kava üksikasjaline väljatöötamine ja lektorite leidmine. Arvatakse, et kursustele tuleb leida üle paarikümne lektori, et iga ala vastava asjatundja käsitada oleks.

Kursuste algu täpne aeg antakse õigel ajal teada.

Maaomavalitsuste seaduste põhimõtete väljatöötamise komisjon.

mis 5. okt. Paide E. M. Liidu nõukogu poolt valiti, pidas koosolekut 15. ja 16. okt. Tallinnas. Koos oli 16 liikmest 12. Komisjon revideeris seniseid otsuseid omaval. konstruktsiooni kohta ja seadis põhilised

nende kompetentsi kohta üles. Väljaarvatud paar põhilause, kus üks hääl üldseisukohta ei pooldanud, võeti kõik põhilauseid ühel häälrel valdade ja maaaval. tegelaste poolt ühiselt vastu.

E. Maaomaval. Liidu juhatuse koosolek 16. oktoobril.

Koos viis juhatuse liiget. Päevakorras 14 punkti. Nendest oleks nimetada:

Omavalitsusametnikkude ettevalmistamise kursused.

Ära kuulates informatsiooni kursuste ruumide ja kursustest osavõtta soovijate hulga ja koosseisu üle, otsustab juhatuse kursused ära pidada.

Kursuste juhataja.

Eelnimetatud kursuste juhatajaks valitakse Liidu sekretär H. A v i k s o n, kelle juhatusel ka 1922 ja 1923 a. ärapeetud ainukesed pikaajalised vallasekretäride ettevalmistamise kursused Eestis ära peeti.

Omavalitsustegelaste kalender 1930.

Ära kuulates sooviavaldusi kalendri sisu muutmise kohta, võetakse suurem osa neist arvesse ja täiendakse mitmeti kalendri sisu. Samuti määratakse kindlaks paber, köide ja trükitavate eksemplaride arv.

Perekonnaseisu ametniku käsiraamatu väljaandmine on päevakorrale tõusnud sellekohaste ettepanekute põhjal. Arvesse võttes seda, et küsimuse kohta veel selgitamata punkte, otsustatakse materjalide kogumist küll alata, kuid raamatu väljaandmisega veel viivitada kuni mõningad küsimused lahendatud.

Maaomavalitsuste raamatupidajate nõupidamine.

Et praegune eelarvete nomenklatuur ajutine, uue eelarve kokkuseadmine lähemal ajal ees seisab, otsustatakse novembrikuus maaomaval. raamatupidajad kokkukutsuda nomenklatuuri lõpuliikuks läbivaatamiseks ja kodukorra revideerimiseks.

Eesti Panga aktsiad.

Arvestades riikliselt mõtlejate kohustustundega, otsustab juhatuse omandada Liidule E. P. aktsiaid.

Uus liige.

Heimthali vald Viljandimaalt võetakse Liidu liikmeks.

Küsimused ja vastused.

Küsimus Nr. 42. Isikutunnistuste väljaandmisest alaealistele.

Vene Passiseaduse (millist seadust äramuudetud ei ole, väljaarvatud vast osad, mis kaotanud maksvuse seisuste kaotamise seaduse maksmahakamisega) järgi said passid, elamistähed: mehed kuni 17 a. ja tüdrukud kuni 21 a. (milline tüdrukute tsensus vähendatud 1 a. võrra. R. T Nr. 74-75 22 a.) vanemate ehk eestkostjate nõusolekul, lubaga. Vabariigi Valitsusel vastuvõetud isikutunnistuste määrus lubab anda isikutunnistusi kõigile 15 a. alates vanemate ehk eestkostjate nõusolekuta. Riigikohtu mitmekordsete seletuste järgi ei saa määrus seadust asendada, kaotada.

Tekib küsimus, kas võib 15—17 ja 15—20 a. vanuseile isikutunnistust anda vanemate ehk eestkostjate nõusolekuta ja kas selline tegevus on seadusel põhjeline ja nimelt millisel? X.

Vastus:

Võib ja tuleb ka välja anda, nagu seda ette näeb Ajuline määrus isikutunnistuste kohta (§ 1). Isikutunnistuse väljaandmistel alaealistele alates 15 a. vanusest on täiesti kooskõlas seadusega, sest meil maksvate seaduste seisukohalt ei ole isikutunnistust midagi muud, kui legitimeeritud dokument.

Küsimus Nr. 43. Õpetajate teenistuse vahekordade lahendamise alusest.

Millise seaduse või määruse alusel lahendatakse õpetajate teenistusvahekordi kuni palkade seaduses § 27 mainitud eriseaduse ilmumiseni? X.

Vastus:

Riigikoolides Riigi teenistuse seadusega, kuna omavalitsuste koolides vastava omavalitsuse korraldustega niivõrt, kui võrd see vahekord ei ole lahendatud seadustega (koolide seadused, palga seadus jne).

Küsimus Nr. 44. Õpetajate teenistus vahekordade lahendamismäärustest.

Lugedes õpetajaid omavalitsusteenijateks, kas normeeritakse siis nende teenistusvahekorrad vastavate maa- ehk linnakoolivalitsuste määruste järel? X.

Vastus:

Normeeritakse vastava omavalitsuse esituskogu korraldustega.

Küsimus Nr. 45. Riigiteenistusseaduse korraldamisest.

Kas tuleb lugeda riigiteenistusseaduse § 36 kohaldatavaks õpetajail, nagu see mõnes maakonnas (Pärnumaal 25. mail 1927 a.) on läbi käidud? Vastus: Ei tule. X.

Küsimus Nr. 46. Kütide nõutamisest õigusest vallaomaval. majapidamise tarveteks.

Kas võivad vallaomavalitsused, volikogu määramisel, koguk. koorm. sead. §§ 303—315 ja Liivi talur. §§ 411 ja 412 põhjal oma majapidamise tarveteks, näiteks: kooli- ja valla puude veod, ehitusmaterjali veod, vallaametnikkude sõidud jne. kütte tarvitada, ehk on annulleerunud eelnevaile seadusele põhjeline õigus kütide seaduse, kui eriseaduse ilmumisega?

Asudes seisukohale, et see õigus kustunud kütide seaduse ilmumisega, millisele seadusele põhjendades (nad võivad põhjendada) siis mõnes maakonnas, mõned vallad oma tarveteks tarvitavad kütte? Ja kas on lubatav järelevalveasutiste poolt kord, kus vallaomavalitsused tarvitavad kütte seadusele mittepõhjeline õiguse põhjal? X.

Vastus:

Võivad, sest kütide seadusega ei ole ära kaotatud n. n. erakoormatused, mis ette nähtud kokondlikkude koormatuste seaduse § 9.

Eesti maaomaval. Liidu kirjastusel on ilmunud ja temalt saada:

„Maaomavalitsus“	1923 a.-k.	Kr.	—50	„Vallaomavalitsuste ameerika-		
„	1924 a.-k.	„	3.—	viisiline raamatupidamine“	„	2.50
„	1925 a.-k.	„	5.—	„Eesti ravitsus- ja suvitus-		
„	1926 a.-k.	„	5.—	kohad“	„	—70
„	1927 a.-k.	„	5.—	Omavalitsustegelase kalender		
„	1928 a.-k.	„	5.—	1929 a. press-paan köites à	„	—60
„Esimene Eesti omavalitsuste-				„Meie maaomavalitsuste üm-		
gelaste kongress“		„	2.50	berkorraldamise sihid“	„	—60
Seesama omavalitsustele		„	2.—	„Vallaomavalitsuste ameerika-		
„Sundnormide kogu maaoma-				viisilise raamatupidamise re-		
valitsuste kohta 26 vihku				videerimise kava“	„	—50
à 75 s. ehk 5 vihku 3.25 s.,				„Maaomaval.“ köidetult kallimad: koolikõide 80 s.		
10 vihku 6.50 s., 20 vihku		„	13.—	kalingorkõide 1.25 snt., nahkkõide 1 50 snt.		

Vastutav toimetaja: Eesti Maaomaval. Liidu sekretär H. Avikson. Väljaandja: Eesti Maaomaval. Liit „Ühistrükikoda Rakveres“